

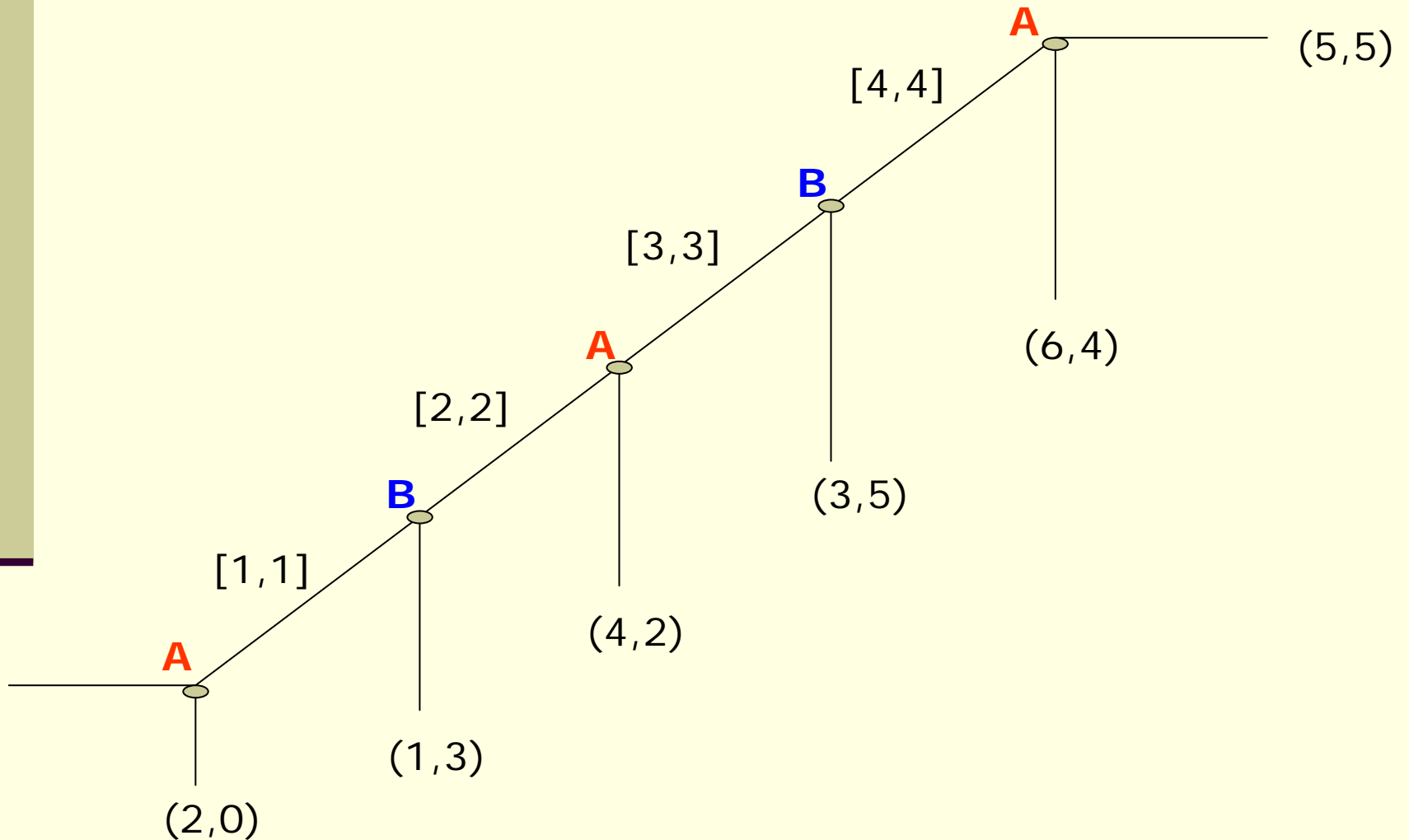
Tillit, risiko og personvern – etiske spørsmål

Dag Elgesem
Seksjon for humanistisk informatikk
Universitetet i Bergen

Oversikt

- Betydningen av tillit i sosiale relasjoner
- Hva er sammenhengen mellom tillit, risiko og personvern?
- Risikovurdering og personvern
- Betydningen av tillit i oppfatning av risiko
- Kostnadene ved mistillit
- Hvilke etiske spørsmål reiser seg i dette triangelet?

Tillitsparadokset

Tillitsbasert spill: oppfatningen av den andre er avgjørende

		Den andre	
		Samarbeid	Ego
Jeg	Samarbeid	5	1
	Ego	4	2

Tillit, risiko og personvern

- Å vise tillit involverer aksept av en risiko: for eksempel å oppgi nummer på kredittkort.
- Tillit: en tro på at den man viser tillit vil inkludere dine interesser i sine ("innkapsling av interesser").
- Kilden til etiske forpliktelser i tilitsrelasjoner:
 - Den som viser tillit gjør seg sårbar
 - Tillit gir makt:
 - interesser – verdi – kontroll

Personvern og risiko

- Personvern og samtykke – ulike grader av frivillighet:
 - Samtykke i en kanal og samtykke til en kanal.
 - Kan økt vekt på samtykke og autonomi føre til mindre tillit?
- Mange faktorer bidrar til risiko for personvernkrenkelseser:
 - ulike kilder til informasjon kan kombineres
 - summen av risikofaktorer er vanskelig å vurdere
- Risiko kan ikke elimineres fullstendig: Hva er et akseptabelt minimum?

Risikopersepsjon og tillit (Slovic)

- Psykologiske studier av hvordan folk *oppfatter* risiko.
- Folks skepsis reduseres lite av informasjon basert på vitenskapelig risikovurdering.
- Slovic: Men skepsis og politisk konflikt skyldes ikke irrasjonalitet, men mangel på tillit.
- Tillit til *håndteringen* av risiko er avgjørende.
- Folk vurderer bruk av radioaktivitet i medisinsk teknologi som positiv og risikoen som ubetydelig. Forklares ved tillit til medisinsk personale.
- Tilliten til industri og myndigheter som håndterer radioaktivt materiale er liten – mange konflikter (USA)
- "Thus, trust is more fundamental to conflict resolution than is risk communication." (Slovic)

Risikopersepsjon og tillit: asymmetri

- Common sense: tillit er vanskeligere å bygge enn å ødelegge.
- Generelt 'asymmetriprinsipp': "When it comes to winning trust, the playing field is not level. It is tilted towards distrust", fordi:
- Negative hendelser (som ødelegger tillit) er mer synlige enn positive.
 - De tar ofte form av spesifikke, avgrensede hendelser.
 - Positive hendelser er diffuse og dagligdagse.
- Negative hendelser tillegges mye større vekt enn positive hendelser.
- Slovic gir empirisk belegg: undersøkelse av effekt av avisoppslag.
- Negative nyheter blir vurdert som mer troverdige enn positive.
- Mistillit er selvforsterkende: hvis man har mistillit unngår man situasjoner som er nødvendig for å gjenopprette tillit.
- Mistillit farger tolkningen av relevant informasjon.

Kostnader ved mistillit

- Problemet til Slovic: diskrepansen mellom risikovurdering og risikopersepsjon.
- Kostnadene ved mistillit: demokratiproblem at vitenskapelig basert kunnskap ignoreres. "In the absence of trust, science (and risk assessment) can only feed distrust by uncovering more bad news." (Slovic)
- Personvern: kostnad ved for lite tillit er manglende bruk av tjenester, dårlig kvalitet på opplysninger, mindre åpenhet.
- Bestemte hendelser har skapt stort engasjement og vist mistillit: Metropolit, Lotus MarketPlace (USA)

Personvern og risikovurdering: Teknologirådet (2004)

- Bekrefter at tillit er viktig for vurdering av risiko.
- Folk har tillit offentlige etater, men lavere tillit til private aktører – påvirker risikovurdering.
- Brukervennlighet viktigere enn personvern – generelt lav grad av bekymring.
- Kunnskap øker forsiktighet.
- Ungdom mest usikre på hva faren ved personvernkrænkelser er.
- Frykter tyveri av identitet og føler ubehag ved at andre har tilgang til personlige opplysninger.
- (En del voksne) er bekymret for bruk av kredittkort - av sikkerhetsgrunner.
- Alle misliker videresalg av opplysninger til 3. person.

Kostnader ved tillit til personvern

- Høy tillit er et etisk gode bare dersom den som vises tillit, er tilliten verdig.
- Personvern beskytter folk i bestemte tillitsrelasjoner
- Personvern som "rimelig forventning"
- Hvilke verdier beskytter personvernet?
 - Personlige relasjoner
 - Mot maktmisbruk
 - Forutsigbarhet av beslutninger
 - Respekt og selvrespekt